Вимагають розробки окремого модуля аналізу й синтаксичні конструкції з однорідними членами речення, поєднаними сурядним зв'язком. Всі дослідження сурядних конструкцій виходять з принципу, що синтаксична функція одного члена такого ряду дорівнює синтаксичній функції всього ряду в цілому [Санников 1989]. У спеціальній літературі їх формальне представлення кваліфікується однозначно – послідовно від одного компонента до іншого, на практиці такий підхід не є ефективним, а в багатьох випадках істотно спотворює зміст [Падучева 1971; Дарчук 2005]. Стосується це насамперед структур із залежними словами, та тих структур, які виражають різні синтаксичні значення. Так, у реченні "*У спідмінтон можна грати і на даху, і вночі*" за умови зазначеного підходу залишається відкритим питання про кваліфікацію елементів "і на даху, і вночі" як однорідних. Окремо кваліфікуються явища типу: *Підійшло 9 дорослих, молодих самиць*.

Під лінійною структурою речення розуміємо лінійний розподіл важливих синтаксичних одиниць речення – предикативного центра, дієприкметникових та дієприслівникових зворотів, пунктуаційних знаків, які відображають синтаксичну структуру речення. На сьогодні це завдання у базі даних реалізовується тільки для простого речення на матеріалі текстів розмовного жанру (інтерв'ю, тексти телепрограм). Зокрема, найпоширенішою на сьогодні є модель двокомпонентним предикативним центром та відокремленим дієприкметником зворотом $Subj_1$ $Predic_1$ AtrF (де $Subj_1$ – простий іменний підмет, $Predic_1$ – простий дієслівний присудок, AtrF – дієприкметниковий зворот): *Конячка Рябінушка зустрічає дітей біля входу, одразу опиняючись у центрі уваги. Ледь переступивши поріг, малеча поринає в атмосферу свята.*

Перспективи дослідження. На сьогодні база представлена як своєрідний дослідницький інструментарій для наочного робочого уявлення алгоритмів автоматичного аналізу та синтезу україномовних текстів. Матеріал, що міститься в базі, з подальшим розширенням текстової основи може бути застосований не тільки у разі розробки алгоритмів автоматичного синтаксичного аналізу, а й для інших лінгвістичних студій.

1. Анно Е. И. Алгоритм синтаксического анализа предложения / Е. И. Анно // НТИ. – Сер. 2.. – № 7. – 1975. – С. 16-20. 2. Апресян Ю.Д., Богуславский И.М. и др. Лингвистическое обеспечение в системе автоматического перевода третьего поколения / Ю. Д. Апресян, И. М. Богуславский – М., 1978. – 74 с. 3. Баталина А. М., Епифанов М. Е., Кобзарева Т. Ю., Кушнарёва Е. В., Лахути Д. Г. Опыт экспериментальной реализации алгоритмов поверхностно-синтаксического анализа / А. М. Баталина, М. Е. Епифанов, Т. Ю. Кобзарева, Е. В. Кушнарёва, Д. Г. Лахути // Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии: Труды Междунар. конф. "Диалог'2006" // www.dialog-21.ru/Archive/2006 4. Баталина А.М., Епифанов М.Е., Ивличева О.О., Кобзарева Т.Ю., Лахути Д.Г. Инструментальная среда для экспериментов с алгоритмами поверхностно-синтаксического анализа / А. М. Баталина, М. Е. Епифанов, О. О. Ивличева Т. Ю. Кобзарева, Д. Г. Лахути // Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии: Труды Междунар. конф. "Диалог'2004" // www.dialog-24.ru/Archive/20064 5. Гладкий А. В. Синтаксические структуры естественного языка в автоматизированных системах общения / А. В. Гладкий. – М.: Наука, 1985. – 140 с. 6. Дарчук Н. П. Дерева залежностей у системах АСА / Н. П. Дарчук // Дарчук Н. П. Комп'ютерна лінгвістика. – К.: ВПЦ "Київський університет". – С. 95-145. 7. Дрейзин Ф. А. Частота появления основных видов синтаксической омонимии в русских текстах / Ф. А. Дрейзин // НТИ. – № 12, 1966. – С. 55-59. 8. Замаруєва І. В. Комп'ютерна модель розуміння природно-мовної текстової інформації / І. В. Замаруєва // Проблемы программирования. –1999. -№2. С.96-102. 9. Иомдин Л. Л., Мельчук И.А., Перцов Н. В. Фрагмент модели русского поверхностного синтаксиса. 1. Предикативные синтагмы // НТИ. – Сер. 2. – № 7. – 1975. – С. 30-43. 10. Иорданская Л. Н. Свойства правильной синтаксической структуры и алгоритм ее обнаружения (на материале русского языка) / Л. Н. Иорданская // Проблемы кібернетики. – Вып. 11. – М.: Наука, – 1964. С. 215-243. 11. Иорданская Л. Н. Синтаксическая омонимия в русаком языке (с точки зрения автоматического анализа и синтеза) / Л. Н. Иорданская // НТИ. – № 5. – 1967. – С. 9-17. 12. Кобзарева Т. Ю. Иерархия задач поверхностно-синтаксического анализа русского предложения / Т. Ю. Кобзарева // НТИ. – Сер. 2. – № 1. – 2007. – С. 23-35. 13. Колесников Н. П. Омонимия в предложении и вопросы ее устранения / Н. П. Колесников – М.: Наука, 1976. – 115 с. 14. Падучева Е. В. О орядке слов в предложении с сочинением: сочинительная проективность / Е. В. Падучева // НТИ. – Сер. 2. – № 3. – 1971. – С. 14-18. 15. анников В. З. Формальное представление сочинительных и сравнительных конструкций / В. З. Санников // Санников В. З. Русские сочинительные конструкции. Семантика. Прагматика. Синтаксис. – М.: Наука, 1989. С. 32-79. 16. Синтаксический анализ научного текста на ЭВМ / Т. А. Грязнухіна, Н. П. Дарчук, В. И. Критская, Н. П. Маловица, Т. К. Пуздырева, К. С. Соломанчук, Л. Г. Братыщенко – К.: Наукова думка, 1999. – 272 с. 17. Толубко В. Б., Шипнівська О. О., Ляшенко А. В. Задачі автоматичної обробки синтаксичної структури в знання-орієнтованій системі машинного перекладу / В. В.Толубко, О. О. Шипнівська, А. В. Ляшенко // Вісник Київського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія: Військово-спеціальні науки. – Вип. 27. – 2010. – С. 136-140. 18. Шимкова М., Гарабик Р. Синтаксическая разметка текстов Словацкого национального корпуса / М. Шимкова, Р. Гарабик // http://korpus.juls.savba.sk

Надійшла до редколегії 25.05.12

УДК 81'374:004.89:[004.738.5:338.46]

В.В. Шкурко

ЛЕКСИКОГРАФІЧНИЙ АГЕНТ ЕКСТРАКЦІЇ КОЛОКАЦІЙ У ПРИРОДНОМОВНОМУ ТЕКСТІ

Статтю присвячено питанням пошуку та ідентифікації колокацій в природномовних текстах. Запропоновано концепцію лексикографічного агента екстракції колокацій. Визначено програмну архітектуру для розподіленого застосування, компонентний склад, функції системи та структури даних. Наведено основні етапи реалізації лексикографічного агента. Обґрунтовано використання запропонованих технологічних рішень.

Ключові слова: автоматизована обробка текстов, колокації, програмні системи.

Article is devoted to the search and identification of collocations in the texts in natural language. Idea of lexicographical agent for collocation extraction proposed. The software architecture for distributed use, components, system functions and data structures are defined. The main steps of the lexicographical agent implementation are given. Use of proposed technological solutions is justified.

Keywords: computer-aided text processing, collocations, software systems

Завдання пошуку та ідентифікації колокацій в природномовних текстах. Лінійна структура природномовного тексту приховує велику кількість елементів різного рівня складності – мовних одиниць, пов'язаних між собою різнотипними зв'язками, які дають свій внесок у загальну семантику тексту. Проблематика автоматичного опрацювання текстів, екстракції знань з низ обумовлює актуальність створення лінгвістичних програм обробки текстових структур, спрямованих на пошук та інтерпретацію зазначених елементів, виявлення та інтерпретацію зв'язків між ними. Серед текстових одиниць, які є об'єктом аналізу, особливу роль відіграють колокації або словосполучення різних типів: фразеологізми, термінологічні словосполучення, еквіваленти слів, усталені словосполучення та ін [1, 2]. У цій статі увагу зосереджено саме на завданні автоматичного пошуку та ідентифікації колокацій. Під колокаціями ми розуміємо синтаксично стійкі й граматично і семантично детерміновані єдності контактно розташованих у тексті слів, між якими існує зв'язок підпорядкування.

Завдання лексикографічного опису мовних одиниць, що складаються з декількох слів, не є новим. Можна

© Шкурко В.В., 2012

навести, зокрема, такі праці, як фразеологічні, синтаксичні словники, словники лексичної сполучуваності, еквівалентів слів ін. Класичні словники такого типу популярні і в наш час [3]. Росте потреба в термінологічних словниках словосполучень, в дво- та багатомовних перекладних словниках словосполучень, у тезаурусах, що задають концептуальні моделі певних предметних галузей, де значна частина об'єктів представлена термінами-словосполученнями. Спеціалісти відзначають, що більшу за обсягом частину природномовних текстів (це справедливо, принаймні, для російської та української мов) складають саме словосполучення, що складаються з двох або більше слів [2, 4]. Зростаючі об'єми та динамічний характер інформації актуалізують завдання автоматизації їхнього виявлення та ідентифікації.

Аналіз тексту на різних рівнях, зокрема і на рівні колокацій, може бути повністю або частково автоматизований, що дозволяє говорити про можливість побудови аналізатора, робота якого не передбачає постійно діючої підсистеми взаємодії з розробником або користувачем і є цілком або частково автономною. В якості такого аналізатора нами пропонується лексикографічний агент екстракції колокацій (колокаційний агент, КА), який визначається нами як інтелектуальний агент, що функціонує у лексикографічному середовищі, і результатом роботи якого є лексикографічна система колокацій [7, 8]. КА концептуально є частиною комплексного лексикографічного агента, призначенням якого є виконання різнорівневого аналізу природномовного тексту.

Архітектура системи: функції, компоненти та структури даних Аналіз тексту для виокремлення колокацій передбачає виконання наступних кроків:

- первинна обробка тексту;
- морфологічний і структурний аналіз;
- граматична фільтрація;
- екстракція колокацій.

Первинна обробка передбачає переведення тексту в необхідне для автоматичної обробки кодування, усунення помилок, уніфікацію знакової системи тощо.

На етапі морфологічного та структурного аналізу відбувається перетворення тексту на послідовність текстових елементів лексичного рівня. Виокремлюються лексеми українською мовою, кожній з яких приписуються можливі граматичні характеристики; визначаються границі речень та текстових елементів, що відділяються пунктуаційними знаками, відповідні структурні маркери зберігаються. Пошук колокацій відбувається в межах цих елементів.

На етапі граматичної фільтрації з приписаних на попередньому етапі характеристик, вилучаються малоймовірні. Граматичний фільтр складається з об'єктів, що містять інформацію про словоформу та набір граматичних характеристик, які мають бути виключені зі списку можливих для даної лексеми. Наприклад при аналізі законодавчих текстів, зокрема, Конституції України, в Українському мовно-інформаційному фонді застосовано граматичний фільтр, що виключає з переліку граматичних характеристик для словоформи "до" всі, що ідентифікують її як іменник середнього роду в будь-якому відмінку однини чи множини.

Екстракція колокацій передбачає алгоритмічну обробку послідовності граматично маркованих лексем та структурних маркерів; результатом роботи є колокаційна лексикографічна система, елементарним внутрішнім представленням якої є лексикографічна база даних.

Зазначені функції системи визначають основний компонентний склад КА. Окрім цього слід відзначити наявність модулів, що забезпечують функціонування агента і безпосередньо не взаємодіють із користувачем: корекції лінгвістичних баз даних, забезпечення мережевого функціонування, інтеграції та взаємодії з іншими лексикографічними агентами та програмними системами.

Для фіксації та збереження результатів аналізу розроблено структури даних, що відповідають структурі колокації. Зокрема, зберігаються дані про її лексемний склад, відношення між простими колокаціями в складеній, відношення між лексемами в складі простої колокації. На рис. 1 наведено колокацію *"Апеляційне та атестаційне оскарження рішення суду"*. Це складена колокація, яка структурно поділяється на три простих; значення параметру керування "родовий відмінок, однина". Жирним накресленням шрифта відзначено головні слова в простих колокаціях, елементи, що узгоджуються – підкреслено. Також фіксуються позиції локалізації колокацій в тексті. Таким чином, результатом опрацювання тексту є не лише отримання колокації з інформацією про її склад та структуру, але й прив'язка до тексту, де вона локалізована.

Така структура дозволяє використовувати колокативний агент як один з базових для системи індексування природномовних текстів за сполученнями слів.

Для виконання поставлених завдань колокативний агент взаємодіє з програмною системою морфологічного аналізу, що базується на лексикографічній системі граматичного словника української мови [9]. Архітектура інтелектуальних агентів, яка лежить в основі побудови лексикографічних агентів, передбачає інтеграційні та комунікативні можливості для взаємодії з іншими лексикографічними агентами та системами, програмними компонентами як в середовищі, в якому він функціонує, так і з тими, що розташовуються поза її межами [10].

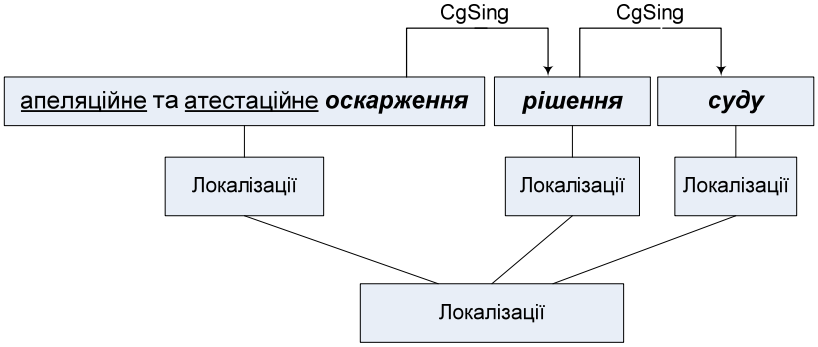

Рис.1. Приклад структури колокації

Для реалізації можливості роботи системи в мережевому середовищі обрано класичну трирівневу клієнт-серверну архітектуру розподілених систем. Такий вибір здійснено з огляду на комплекс вимог до програмної системи:

- забезпечення паралельного обслуговування великої кількості клієнтів;
- забезпечення масштабованості систем;
- вимоги до високого рівня відмовостійкості системи;

• забезпечення надійності збереження та обміну даними;

• проведення ресурсоємних обчислень та обробки даних;

• інтеграції гетерогенних систем.

Обрана технологія забезпечує централізоване збереження та обробку даних, надає можливість розподіленого введення даних, вирішує проблему обмеження доступу до ресурсів, надає можливість використання потужних обчислювальних можливостей сервера.

Етапи реалізації. Першочергово було проведено аналіз та узагальнення структурних схем колокацій, що дозволило створити регулярну граматику опису певної підмножини колокацій.

На етапах розробки та тестування програмної системи колокації було умовно розділено на 4 групи, кожна з яких опрацьовувалась окремо:

1) субстантивні колокації з безприйменниковим керуванням. Субстантивні колокації є прості та складені. Значення параметру керування – родовий відмінок однини або множини. Кількість підрядних компонентів необмежена (позначаємо **NNr**);

2) субстантивні, ад'єктивні, дієслівні колокації з прийменниковим керуванням (**Prep**);

3) субстантивні колокації з безприйменниковим керуванням. Значення параметру керування – давальний або орудний відмінок в однині або множині (**Group4**);

4) дієслівні колокації з безприйменниковим керуванням (**Verbal**).

Множина термінальних символів граматики: Σ = {n, a, u, v, h, y_1, y_2, c }, де n – іменник; n_x – іменник у конкретному відмінку, a – прикметник, займенник – прикметник, порядковий числівник, дієприкметник, a_x – ті ж частини мови у конкретному відмінку, u – сурядний сполучник, v – дієслово, v_1 – дієслово, що закінчується на "-ся", v_2 – дієслово, що не закінчується на "-ся", h – прислівник, y_1 – частка, y_2 – число в цифровому запису, y_3 – частка "не", c – числівник, p – прийменник, p_1 – прийменник з множини { "без", "для", "до", "після", "проти", "протягом", "шляхом", "щодо" }, p2 ∈ {"від"}, p3 ∈ {" до"}, p4 ∈ {"про", "через"}, p5 ∈ { "між", "над", "перед", "під", "поза"}, p6 ∈ {"при"}, p7 ∈ { "на", "по" }, p8 ∈ {"у", "в"}, p9 ∈ {"за"} , p10 ∈ {"з", "зі", "із"}.

Множина нетермінальних символів: N = { A, Ax, S, Si, Six , Cx, Dj, Ex, Kl }

S – початковий символ, i ∈ {1,2,3}, j ∈ {1,2,3,4,5,6,7}, l ∈ {1,2}

x ∈ {'n', 'g' , 'd', 'a', 'i', 'p', 'v'}, де кожен символ позначає відмінок:

n – nominative (називний);
g – genitive (родовий);
d – dative (давальний);
a – accusative (знахідний);
i – instrumental (орудний);
p – prepositional (місцевий);
v – vocative (кличний).

Для прикладу наведемо правила виводу для другої групи колокацій:

1) S → IP_1E_g | IP_2D_1 | IP_4E_a | IP_5E_i | IP_6E_p | IP_7D_2 | IP_8D_3 | IP_9D_4 | $IP_{10}D_5$;
2) I → n | nh | a | ah | v | vh;
3) P_n → p_n | y_1p_n;
4) E_x → S_{3x} | y_1S_{3x} | y_2S_{3x} | C_xS_{3x};
5) C_x → c_xC_x | c_x;
6) D_1 → E_g | E_gD_6 | C_gD_6 | y_2D_6 ;
7) D_6 → p_3E_g;
8) D_2 → E_a | E_p;
9) D_3 → E_i | E_p | E_g;
10) D_4 → E_i | E_a | E_g;
11) D_5 → E_i | E_a | E_g| E_gD_7 | C_gD_7| y_2D_7;
12) D_7 → p_7E_a | p_3E_g .

На базі граматики розроблено скінченний автомат, реалізований у вигляді програмної бібліотеки, яка слугує основним функціональним блоком компоненту екстракції колокацій. На рис. 2 наведено діаграму скінченного автомату екстракції колокацій групи NNr.

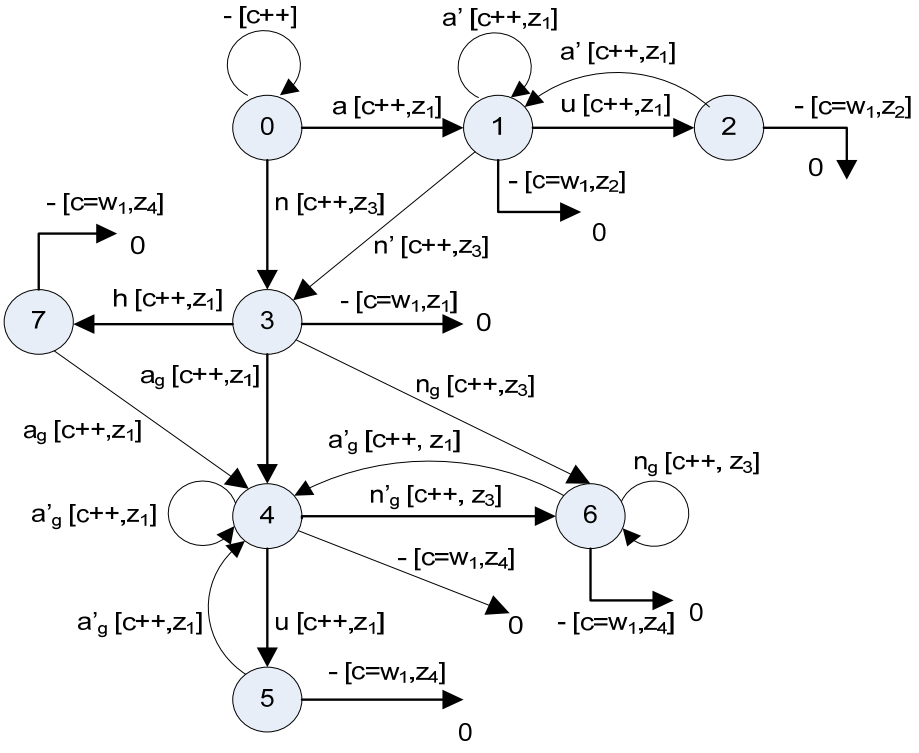

Рис. 2. Скінченний автомат екстракції колокацій групи NNr

На діаграмі додатково до алфавіту, що розпізнається скінченним автоматом, присутній символ " – ", як ситуація, коли на вхід надходить символ, що не належить до алфавіту. При цьому автомат переходить в нульовий стан. Штрих для символу алфавіту означає вимогу узгодження поточної лексеми з попередніми за певними правилами. Відповідно, при невиконанні вимоги узгодження перехід здійснюється за правилом для "-" Для зменшення графічного навантаження на діаграмі не вказано умови закінчення роботи автомата – досягнення кінця тексту в станах 0, 1 та в стані 3, за умови переходу в нього одразу з нульового стану.

Для кожної з дуг на діаграмі вказані в квадратних дужках дії, що мають виконуватися програмою. Обов'язково зазначається зміна позиції каретки, що вказує на певний елемент тексту ([c++] – перехід на наступний символ, [c=w1] – перехід на перший елемент у послідовності, вже обробленій автоматом). Через кому за необхідності вказується ідентифіктор процедури, що виконується перед переходом скінченного автомату до наступного кроку роботи. Вводимо структури даних:

- робочий ланцюжок (далі РЛ) – послідовність текстових елементів, які були оброблені автоматом від його початкового стану або від формування або оновлення робочої колокації;
- робоча колокація (далі РК) – колокація, що формується протягом функціонування автомата. Виступає претендентом на відбір до результату (переліку колокацій, знайдених в тексті та ідентифікованих).

Процедури:

Z_1 – додавання лексеми до РЛ;

Z_2 – очищення РЛ;

Z_3 – формування простої колокації, додавання її до РК в якості головного, якщо РК ще не було зформовано, в якості підрядного у зворотньому випадку. Очищення РЛ.

Z_4– внесення РК до результату. Очищення РК та РЛ.

Розроблені для кожної групи колокацій скінченні автомати об'єднано в єдиний алгоритм екстракції колокацій (рис. 3). На рисунку символом Z позначено процедуру, що відповідає за виконання наступного правила: якщо слово, на яке вказує каретка, є головним елементом підрядної колокації, що розташована в кінці складеної і при цьомузнаходиться під керуванням родового відмінка, пошук нової колокації розпочинається з наступаного за ним слова.

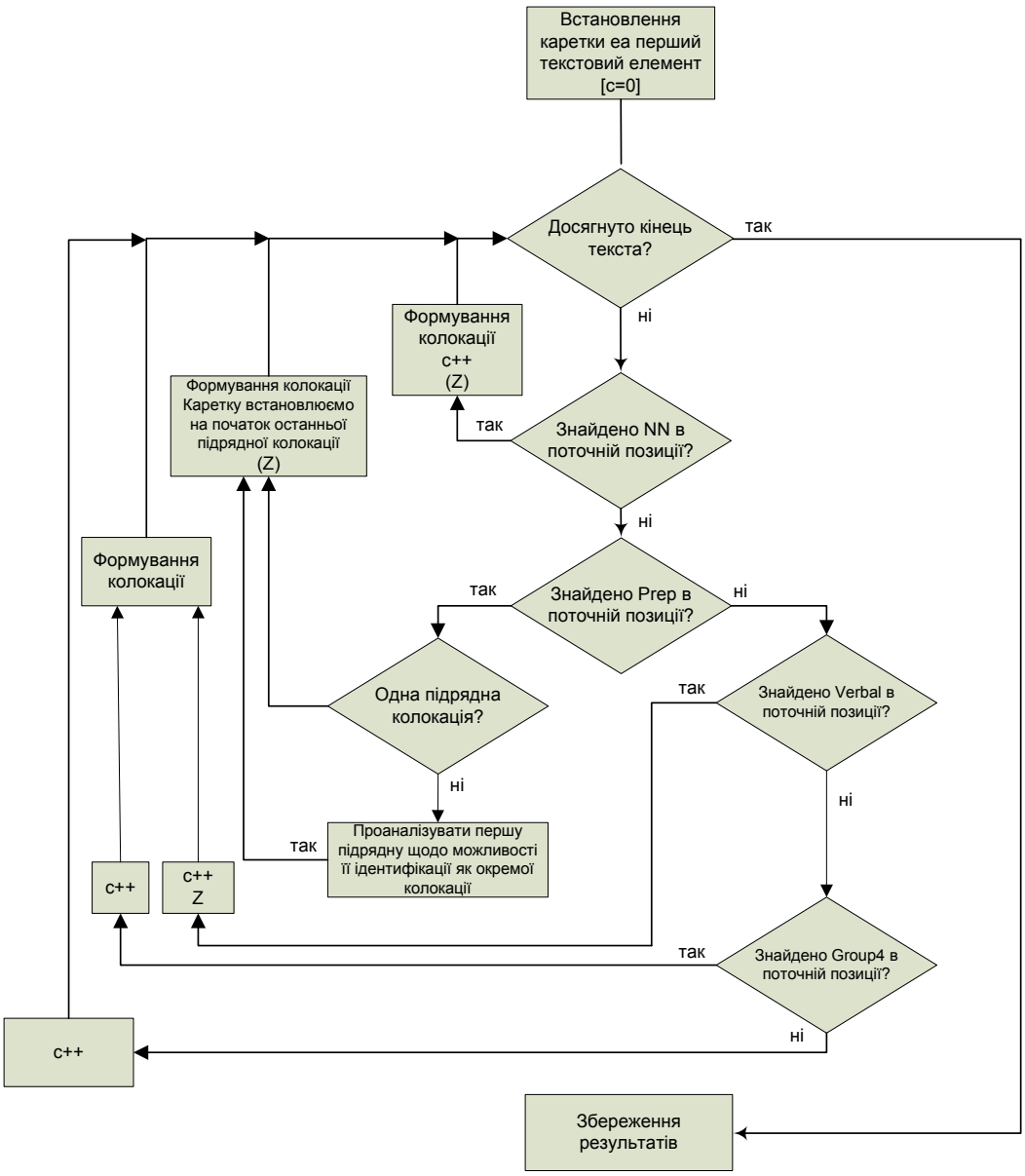

Рис.3. Об'єднаний алгоритм екстракції колокацій

Висновки. У статі наведено основні рішення, використані при розробці аналізатора природномовних текстів, призначеного для виявлення та ідентифікації колокацій і реалізованого у вигляді лексикографічного агента. Це є першим етапом на шляху до побудови комплексної мовно-інформаційної архітектури, яку ми кваліфікуємо як лексикографічне середовище та лексикографічні агенти (Л-середовище та Л-агенти), що планується як універсальна модель для автоматичного лінгвістичного опрацювання текстів. Проте КА вже зараз може бути використаний як самостійний інструмент при розв'язанні різних лінгвістичних завдань, зокрема, лексикографування словосполучень у віртуальній лексикографічній лабораторії "Словник української мови", створенні систем автоматичного перекладу, автоматизації укладання термінологічних словників та словників словосполучень, побудові онтологій, менеджменті знань.

1. Гальперин И.Е. Текст как объект лингвистического исследования. Изд.5-е, стереотипное. – М.: КомКнига, 2007. – 144с. 2. Белоногов Г.Г. Компьютерная лингвистика и перспективные информационные технологии. – М.: Русский мир, 2004. – 248 с. 3. Лучик А. Антонова О, Дубровська І. Українсько-польський словник еквівалентів слова. – К.: ФОП Афонін А.О., 2011. 4. Широков В.А Інформаційна теорія лексикографічних систем. – К.: Довіра, 1998. – 331 с. 5. Ягунова Е.В., Пивоварова Л.М. Извлечение и классификация коллокаций на материале научных текстов. Предварительные наблюдения. V Международная научно-практическая конференция "Прикладная лингвистика в науке и образовании" памяти Р.Г. Пиотровского (1922-2009) : Материалы. – СПб., 2010. – С. 356-364. 6. Seretan V. Syntax-Based Collocation Extraction. 1st Edition. – 2011. – VIII. – 212 p. 21 illus. 7. Широков В.А.Феноменологія лексикографічних систем. – К.: Наук. думка, 2004. – 327 с. 8. Тарасов В.Б. От многоагентных систем к интеллектуальным организациям. – М.: Эдиториал УРСС, 2002. – 352 с. 9. Широков В.А.Елементи лексикографії. – К.: Довіра, 2005. – 304 с.: іл. 10. Shoham Y. Multiagent systems. Algorithmic, Game-Theoretic and Logical Foundations. – Cambridge University Press, 2008. – 504 p.

Надійшла до редколегії 23.05.12

ВІЙСЬКОВА ПЕДАГОГІКА

УДК 378.147

О.С. Автушенко, канд. пед. наук, доц.

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВІЙСЬКОВОМУ ВИХОВАННІ

У статті аналізуються особистісно-орієнтовані технології у військовому вихованні та розкривається головний чинник військового виховання – особистісний підхід.

Ключові слова: особистісний підхід, особистісно-орієнтовані технології виховання, військове виховання, "Я-концепція".

In the article the personality-oriented technologies are analysed in military education and the main factor of military education – personality approach opens up.

Keywords: personality approach, personality-oriented technologies of education, military education, "I-conception".

Вступ та постановка проблеми. Протягом століть суспільство приділяло велику увагу військовому вихованню. Видатні військові діячі постійно звертались до проблеми виховання військ. Актуальність всебічного виховання майбутнього офіцера зумовлена специфікою військової служби, відповідальністю та складністю завдань, що покладені державою на Збройні сили.

Кардинальні зміни у концепціях філософії людини, гуманізація і демократизація педагогічного середовища, формування особистості вихованця вимагають негайного впровадження особистісно-орієнтованих технологій виховання. Це особливо торкається сфери військового виховання.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Особистісно-орієнтовані технології виховання та особистісний підхід, зокрема, представлено у працях видатних педагогів та психологів: Ш. Амонашвілі, І. Беха, І. Зязюна, І. Іванова, Я. Корчака, А. Маслоу, М. Монтессорі, К. Роджерса, С. Соловейчика, В. Сухомлинського, С. Френе, Р. Штейнера та ін.

Виклад основного матеріалу. Одним із головних чинників у військовому вихованні є особистісний підхід. Тільки безпосередні людські взаємини мають повноцінне емоційне наповнення. Саме особистісний підхід допомагає встановити найтісніші контакти; це додатково впливає на виховання здібностей і розвиток вихованця.

В особистістно орієнтованих педагогічних технологіях знайшли відображення ідеї гуманістичної філософії, психології та педагогіки. У центрі уваги таких технологій – унікальна цілісна особистість, яка максимально намагається до самоактуалізації, відкрита для сприйняття нового досвіду, здатна на усвідомлений і відповідальний вибір у різноманітних життєвих ситуаціях. Досягнення особистістю цих якостей є основною ціллю виховання в сучасних умовах.

Своєрідність особистісно орієнтованих технологій виховання полягає у тому, що вони акцентують увагу на особистості вихованця, на її формуванні та розвитку не за замовленням, а відповідно до її природних здібностей.

Основна цінність особистісно орієнтованих технологій виховання – це особистісний підхід, який представляє сукупність взаємопов'язаних соціально-педагогічних настанов на взаємини вихователя з вихованцем, на сприйняття самого себе і організацію педагогічної взаємодії. Це виражається у врахуванні та визнанні права кожного вихованця на своєрідність, неповторність, індивідуальність, унікальність своєї особистості, у розумінні його думок і позиції; у готовності та безоціночному ставленні вихователя до вихованця як до особистості; в організації спілкування на принципах рівноправності та рівноцінності особистісних позицій вихователів і вихованців; у співробітництві, співтворчості, взаємодії всіх учасників педагогічного процесу.

Особистісний підхід до військовослужбовців у навчально-виховному процесі – провідний напрямок прогресивних педагогічних технологій у Збройних силах України. Він об'єднує та втілює такі виховні ідеї та принципи:

*а) **ідеї**:*

- розвитку особистості або особистісної направленості військового виховання й освіти;
- активізації і використання внутрішніх механізмів саморегуляції розвитку особистості військовослужбовця як суб'єкта військово-педагогічного процесу;
- гуманізації та демократизації педагогічних взаємин як основи формування демократичної особистості військовослужбовця;

*б) **принципи**:*

- поглиблення індивідуального і диференційованого підходу;
- природовідповідності виховання;
- гуманізму.

© Автушенко О.С., 2012